

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПРАВА

ЗАТВЕРДЖЕНО:
протокол засідання кафедри права
«30» серпня 2023 року № 1

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОКПП 1.2.10. «НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ»

Освітньо-професійна програма Кібербезпека

спеціальність 125 Кібербезпека та захист інформації

факультет Економіко-правовий

2023-2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки»
для здобувачів вищої освіти ОП «Кібербезпека»

Розробник:

Шебаніц Д.М - к.і.н., доцент, доцент кафедри права МДУ

© Шебаніц Д.М., 2023

© Маріупольський державний університет, 2023

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна / заочна
Кількість кредитів – 5	<u>Галузь знань</u> <u>12 Інформаційні технології</u>	Обов'язкова дисципліна
Модулів – 3	<u>ОПП «Кібербезпека»</u> <u>125 Кібербезпека та захист інформації</u>	Рік підготовки:
Змістових модулів - 2		2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: (підготовка словника фахової термінології, есе, реферат)		Семестр
Загальна кількість годин – 150		4
		Лекції
		20 год./10
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4.1	Освітній рівень <u>Бакалавр</u>	Практичні, семінарські
		30 год./10
		Самостійна робота
		100/130
		Індивідуальні завдання
		-
		Вид контролю: Екзамен

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми здобуття вищої освіти – 50 (33,3%) 100 (66,7%)

для заочної форми здобуття вищої освіти – 20 (13,3%) 130 (86,7%)

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення курсу: опанувати сучасні нормативні акти інформаційної безпеки та/або кібербезпеки.

Завдання курсу:

- розуміти зміст та особливості сучасних проблем нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки;
- оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку;
- засвоїти основні правові механізми вирішення правових проблем теоретичного та прикладного характеру;
- знати структуру нормативно-правового забезпечення кібербезпеки та інформаційно-комунікаційних систем;
- ознайомити студентів з базовими міжнародними стандартами в галузі забезпечення інформаційної безпеки.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі: обов'язкова компонента з циклу дисциплін професійної підготовки.

Передумови для вивчення дисципліни – опанування знаннями та навичками з дисципліни «Політико-правові студії».

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредити ECTS є обов'язковою.

Перелік компетентностей

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі забезпечення інформаційної безпеки і/або кібербезпеки, що характеризується комплексністю та неповною визначеністю умов.
Загальні компетентності	ЗК-1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії; ЗК-4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми за професійним спрямуванням; ЗК-5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації; ЗК-6. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
Фахові компетентності	ФК-1. Здатність застосовувати законодавчу та нормативно-правову бази, а також державні та міжнародні вимоги, практики і стандарти з метою здійснення професійної діяльності в галузі інформаційної та/або кібербезпеки; ФК-5. Здатність забезпечувати захист інформації, що обробляється в інформаційно-телекомунікаційних автоматизованих) системах з метою реалізації встановленої політики інформаційної та /або кібербезпеки; ФК-7. Здатність впроваджувати та забезпечувати функціонування комплексних систем захисту інформації (комплекси нормативно-правових, організаційних та технічних засобів і методів, процедур, практичних прийомів та ін.); ФК-8. Здатність здійснювати процедури управління інцидентами, проводити розслідування, надавати їм оцінку;

	ФК-9. Здатність здійснювати професійну діяльність на основі впровадженної системи управління інформаційною та /або кібербезпекою.
Результати навчання	<p>РН-3. Використовувати результати самостійного пошуку, аналізу та синтезу інформації з різних джерел для ефективного рішення спеціалізованих задач професійної діяльності;</p> <p>РН-7. Діяти на основі законодавчої та нормативно-правової бази України та вимог відповідних стандартів, у тому числі міжнародних в галузі інформаційної та /або кібербезпеки;</p> <p>РН-8. Готувати пропозиції до нормативних актів щодо забезпечення інформаційної та /або кібербезпеки;</p> <p>РН-16. Реалізовувати комплексні системи захисту інформації в автоматизованих системах (АС) організації (підприємства) відповідно до вимог нормативно-правових документів;</p> <p>РН-35. Вирішувати задачі забезпечення та супроводу комплексних систем захисту інформації, а також протидії несанкціонованому доступу до інформаційних ресурсів і процесів в інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних (автоматизованих) системах згідно встановленої політики інформаційної та /або кібербезпеки;</p> <p>РН-43. Застосовувати національні та міжнародні регулюючі акти в сфері інформаційної безпеки та /або кібербезпеки для розслідування інцидентів;</p> <p>РН-54. Усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод і громадянина в Україні.</p>

3. Програма навчальної дисципліни ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Тема 1. Поняття та структура інформаційної безпеки України.

Поняття інформаційної безпеки. Основні завдання інформаційної безпеки. Важливість і складність проблеми інформаційної безпеки. Основні терміни та визначення. Об'єктно-орієнтований підхід до інформаційної безпеки. Основні положення системи захисту інформації. Умови безпеки інформації. Державна політика та система технічного захисту інформації в Україні.

Література:

1. Ярема О.Г., Ілюшик О.М. Система правових засовів забезпечення інформаційної безпеки. *Аналітично-порівняльне правознавство*. №4. (2022). С. 237-241.
2. Інформаційне право : підручник / [Л. П. Коваленко, Б. В. Коваленко] ; за заг. ред. Л. П. Коваленко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Одеса : Гельветика, 2020. 285 с.
3. Ткачук Н.І. Інформаційні права і свободи людини і громадянина в Україні: визначення термінів, співвідношення понять. *Інформація і право*. 2018. № 2 (25). С. 17–30.
4. Довгань О. Д. Забезпечення інформаційної безпеки в контексті глобалізації: теоретико-правові та організаційні аспекти : монографія. НАПрН України, НДШП, НАН України, Нац. б-ка ім. В.І. Вернадського. Київ, 2015. 388с.
5. Бурячок, В. Л. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / [В. Л. Бурячок, В. Б. Толубко, В. О. Хорошко, С. В. Толюпа]; за заг. ред. д-ра техн. наук, професора В. Б. Толубка. К.: ДУТ, 2015. 288 с.

Тема 2. Нормативно-правові акти які закріплюють основні положення інформаційної безпеки України.

Основна спрямованість національного законодавства у сфері забезпечення захисту інформації. Нормативно-правові акти, що регулюють інформаційну безпеку України. Конституція України, закон України «Про національну безпеку України» 2018 р., Указ президента України «Стратегія національної безпеки України» 2020 р., Указ президента України «Про Доктрину інформаційної безпеки України» 2017 р., закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» 2017 р., ЗУ «Про інформацію» 1992 р., ЗУ «Про Національну програму інформатизації» 2022 р. Нормативно-правова база України у сфері технічного захисту інформації.

Література:

1. Про національну безпеку України: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Про Стратегію національної безпеки України: Указ президента України №392/2020 <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
3. Інформаційна безпека держави: підручник / [В.М. Петрик, М.М. Присяжнюк., Д.С. Мельник та ін.]; в 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В.В. Остроухова - К.: ДНУ «Книжкова палата України». 2016. 264 с.
4. Законодавчі основи забезпечення інформаційної безпеки України: наукова доповідь / за заг. ред. Пилипчука В.Г. Київ: НДІП НАПрН України, 2014. 60 с.
5. Інформаційна безпека держави : підручник / за аг. ред.. В.В. Остроухова. Київ: ДНУ «Книжкова палата Україна», 2016. 264 с.
6. Інформаційне право : підручник / [Л. П. Коваленко, Б. В. Коваленко] ; за заг. ред. Л. П. Коваленко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Одеса : Гельветика, 2020. 285 с.

Тема 3. Інформаційна безпека як об'єкт правовідносин.

Сутність понять «суспільні відносини» та «правовідносини». Життєво важливі інтереси в інформаційній сфері. «Національні інтереси» - поняття та сутність. «Національні інтереси в інформаційній сфері» - поняття та сутність. Взаємозв'язок інформаційної безпеки з правовідносинами. Інформаційний суверенітет.

Література:

1. Єсімов С., Ковалів М., Скриньковський Р. Правові режими службової інформації в Україні (Legal Regimes of Official Information in Ukraine). *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2018. Vol. 4. № 4. S. 7001-7012.
2. Капінус (Рудник) Л. І. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу людини та громадянина. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. №1. С. 53–57.
3. Інформаційна безпека держави : підручник / за аг. ред.. В.В. Остроухова. Київ: ДНУ «Книжкова палата Україна», 2016. 264 с.
4. Інформаційна безпека держави: підручник / [В.М. Петрик, М.М. Присяжнюк., Д.С. Мельник та ін.]; в 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В.В. Остроухова - К.: ДНУ «Книжкова палата України». 2016. 264 с.
5. Про національну безпеку України: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
6. Про Стратегію національної безпеки України: Указ президента України №392/2020 <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ПОЛІТИКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Тема 4. Інформаційна та кібернетична безпека.

Визначення поняття «інформаційна безпека». Сутність та визначення понять «кібернетика» та «кібернетичний». Кібернетика як об'єкт небезпеки. Визначення поняття «кібернетична безпека» (кібербезпека). Застосування термінів «інформаційна

безпека» та «кібербезпека». Правовий статус суб'єктів кіберполітики. Поняття та загальна характеристика лобізму в кібербезпековій політиці. Правові та організаційні засади формування фахівців із кібербезпеки. Стан підготовки фахівців у сфері кібербезпеки. Напрями підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері кібербезпеки.

Література:

1. Про національну безпеку України: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Фурашев В.М. Законодавче забезпечення інформаційної безпеки України. *Інформація і право*. 2014. № 1(10). С. 59-67.
3. Бурячок, В. Л. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / [В. Л. Бурячок, В. Б. Толубко, В. О. Хорошко, С. В. Толюпа]; за заг. ред. д-ра техн. наук, професора В. Б. Толубка. К.: ДУТ, 2015. 288 с.
4. Інформаційна безпека держави: підручник / [В.М. Петрик. М.М. Присяжнюк., Д.С. Мельник та ін.]; в 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В.В. Остроухова. К.: ДНУ «Книжкова палата України». 2016. 264 с.
5. Інформаційна безпека держави : підручник / за аг. ред.. В.В. Остроухова. Київ: ДНУ «Книжкова палата Україна», 2016. 264 с.

Тема 5. Правові проблеми інформаційної безпеки. Поняття та основні категорії міжнародного інформаційного права.

Рівні інформаційної безпеки. Види інформаційної безпеки. Провідні елементи інформаційної системи. Види загроз національним інтересам та національній безпеці в інформаційній сфері. Форми забезпечення інформаційної безпеки. Структура забезпечення інформаційної безпеки. Види типових правових систем. Принципи міжнародного інформаційного права. Напрямки міжнародного інформаційного співробітництва. Головні принципи міжнародної взаємодії. Основні напрямки співробітництва (взаємодії) держав-членів в інформаційному просторі.

Література:

1. Інформаційне право : підручник / [Л. П. Коваленко, Б. В. Коваленко] ; за заг. ред. Л. П. Коваленко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Одеса : Гельветика, 2020. 285 с.
2. Каткова Т. Г. Інформаційне право. Практикум : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 108с.
3. Кульчий О. О. Інформаційне право : навч.-метод. посіб. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2015. 193 с.
4. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
5. Артеменко О. В., Улютіна О. А. Інформаційне право : навч. посіб. [Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України]. Київ : Прінтеко : НУБіП України, 2020. 101 с.

Тема 6. Інформаційні права та обов'язки людини і громадянина, суспільства і держави. Правове регулювання інформаційних відносин у сфері персональних даних.

Норми Конституції України, що визначають правовий статус людини і громадянина у сфері інформаційних прав. Міжнародно-правовий стандарт у галузі прав людини. Норми Загальної декларації прав людини, що стосуються інформаційних відносин. Норми Європейської конвенції з прав людини і основоположних свобод, що стосуються інформаційних відносин. Групи конституційних прав і свобод людини і громадянина, які прийнято виділяти згідно з міжнародними стандартами прав людини. Ознаки права на інформацію. Суб'єкти інформаційних відносин, основні елементи інформаційної правосуб'єктності. Спеціальні способи захисту особистих немайнових прав. Визначення поняття «персональні дані». Суб'єкти правовідносин, пов'язаних з

персональними даними. Суб'єкти правовідносин, пов'язаних з персональними даними. Обробка персональних даних.

Література:

1. Інформаційне право та інформаційне законодавство : наукове видання / Брижко В. М., Фурашев В. М. Харків : Право, 2021. 288 с.
2. Каткова Т. Г. Інформаційне право. Практикум : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 108с.
3. Кульчій О. О. Інформаційне право : навч.-метод. посіб. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2015. 193 с.
4. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
5. Артеменко О. В., Улютіна О. А. Інформаційне право : навч. посіб. [Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України]. Київ : Прінтеко : НУБіП України, 2020. 101 с.

Тема 7. Режим доступу до інформації. Правове регулювання інформаційних відносин у сфері державної таємниці.

Режим доступу до інформації. Види інформації з обмеженим доступом. Конфіденційна інформація про фізичну особу. Конфіденційна інформація про юридичну особу. Комерційна таємниця. Таємна інформація. Правовий режим доступу до публічної інформації. Державна таємниця. Основні положення Закону України «Про державну таємницю». Визначення поняття «державна таємниця». Інформація у сфері оборони, що належить до державної таємниці. Інформація у сфері економіки, науки і техніки, що належить до державної таємниці. Інформація у сфері зовнішніх відносин, що належить до державної таємниці. Інформація у сфері державної безпеки та охорони правопорядку, що належить до державної таємниці. Інформація, що не належить до державної таємниці.

Література:

1. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.11.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
2. Інформаційне право : підручник / [Л. П. Коваленко, Б. В. Коваленко] ; за заг. ред. Л. П. Коваленко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Одеса : Гельветика, 2020. 285 с.
3. Каткова Т. Г. Інформаційне право. Практикум : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 108с.
4. Кульчій О. О. Інформаційне право : навч.-метод. посіб. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2015. 193 с.
5. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
6. Артеменко О. В., Улютіна О. А. Інформаційне право : навч. посіб. [Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України]. Київ : Прінтеко : НУБіП України, 2020. 101 с.

Тема 8. Правове регулювання інформаційних відносин в сфері інтелектуальної власності. Правове регулювання обігу інформації в Інтернет-мережі.

Основні джерела інституту інтелектуальної власності. Особливості регулювання інформаційних відносин інститутом авторського права. Правове регулювання інформаційних відносин при виробництві та поширенні надбань науки, літератури й мистецтва. Правове регулювання інформаційних відносин при виробництві й поширенні програм для ЕОМ і баз даних. Правове регулювання інформаційних відносин при виробництві й поширенні топологій інтегральних мікросхем. Особливості регулювання інформаційних відносин інститутом патентного права. Особливості регулювання інформаційних відносин інститутом ноу-хау. Регулювання інформаційних відносин у сфері інтелектуальної власності в Україні. Базові інформаційні послуги, що надають за допомогою Інтернет. Додаткові

інформаційні послуги, що надають за допомогою Інтернет. Тактичні підходи щодо пошуку необхідної інформації в мережі Інтернет.

Література:

1. Інформаційне право : підручник / [Л. П. Коваленко, Б. В. Коваленко] ; за заг. ред. Л. П. Коваленко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Одеса : Гельветика, 2020. 285 с.
2. Каткова Т. Г. Інформаційне право. Практикум : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 108с.
3. Кульчій О. О. Інформаційне право : навч.-метод. посіб. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2015. 193 с.
4. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
5. Артеменко О. В., Улютіна О. А. Інформаційне право : навч. посіб. [Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України]. Київ : Прінтеко : НУБіП України, 2020. 101 с.

Тема 9. Адміністративно-правовий зміст національної системи кібербезпеки як складової системи національної безпеки України.

Основні напрямки формування державної інформаційної безпеки. Україна в контексті кіберполітики на ранньому етапі. Глобальна мережа в контексті революційних подій в Україні. Російсько-українська кібервійна. Сьогодення та майбутнє України в контексті кіберполітики. Психологічна війна та інформаційно-психологічна безпека держави. Основи державної інформаційної політики. Основні поняття психологічної війни. Технології психологічної війни. Форми психологічної війни. Основні положення державної інформаційної політики. Основні напрями національної інформаційної політики. Основні поняття політики забезпечення інформаційної безпеки держави.

Література:

1. Мехед Д. Б. Аналіз загроз інформаційної безпеки в мережах стандарту IEEE 802.11 / Д. Б. Мехед, В. М. Базилевич, Ю. М. Ткач, Т. А. Петренко. Захист інформації . К.: НАУ, 2015. Т. 17, № 4. С. 274 - 278.
2. Бурячок, В. Л. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / [В. Л. Бурячок, В. Б. Толубко, В. О. Хорошко, С. В. Толюпа]; за заг. ред. д-ра техн. наук, професора В. Б. Толубка. К.: ДУТ, 2015. 288 с.
3. Інформаційна безпека держави : підручник / за аг. ред.. В.В. Остроухова. Київ: ДНУ «Книжкова палата Україна», 2016. 264 с.
4. Інформаційна безпека держави: підручник / [В.М. Петрик. М.М. Присяжнюк., Д.С. Мельник та ін.]; в 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В.В. Остроухова - К.: ДНУ «Книжкова палата України». 2016. 264 с.
5. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
6. Про національну безпеку України: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

Тема 10. Види персональних даних у державі. Принципи захисту персональних даних у державі

Класифікація персональних даних. Правовий захист персональних даних. Основні принципи захисту персональних даних. Підходи до побудови національних правових систем захисту персональних даних.

Література.

1. Фурашев В.М. Законодавче забезпечення інформаційної безпеки України. Інформація і право. 2014. № 1(10). С. 59-67.
2. Інформаційна безпека держави : підручник / за аг. ред.. В.В. Остроухова. Київ: ДНУ «Книжкова палата Україна», 2016. 264 с.
3. Інформаційна безпека держави: підручник / [В.М. Петрик. М.М. Присяжнюк., Д.С. Мельник та ін.]; в 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В.В. Остроухова - К.: ДНУ «Книжкова палата України». 2016. 264 с.

4. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
5. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 18.11.2021 р. № 1907-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20#Text>

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Поняття та структура інформаційної безпеки України.	14	2	2			10	14	1	-			13
Тема 2. Нормативно-правові акти які закріплюють основні положення інформаційної безпеки України.	16	2	4			10	16	1	2			13
Тема 3. Інформаційна безпека як об'єкт правовідносин.	16	2	4			10	14	1	-			13
Разом за змістовим модулем 1	46	6	10			30	44	3	2			39
Змістовий модуль 2												
Тема 4. Інформаційна та кібернетична безпека.	16	2	4			10	13	1	-			13
Тема 5. Правові проблеми інформаційної безпеки. Поняття та основні категорії міжнародного інформаційного права.	14	2	2			10	16	1	2			13
Тема 6. Інформаційні права та обов'язки людини і громадянина, суспільства і держави. Правове регулювання інформаційних відносин у сфері персональних даних.	16	2	4			10	16	1	2			13
Тема 7 . Режим доступу до інформації. Правове регулювання інформаційних відносин	14	2	2			10	16	1	2			13

усфері державної таємниці.												
Тема 8. Правове регулювання інформаційних відносин в сфері інтелектуальної власності. Правове регулювання обігу інформації в Інтернет-мережі.	16	2	4			10	14	1	-			13
Тема 9. Адміністративно-правовий зміст національної системи кібербезпеки як складової системи національної безпеки України.	14	2	2			10	14	1	-			13
Тема 10. Види персональних даних у державі. Принципи захисту персональних даних у державі	13	2	2			9	16	1	2			13
Разом за змістовим модулем 2	104	14	20			70		7	8			91
Усього годин	150	20	30			100	150	10	10			130

5. Перелік тем та зміст практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми та стислий зміст роботи	Мета роботи	Кількість год. д/з	Результат навчання (РН) за ОП
1.	<p>Тема 1. Поняття та структура інформаційної безпеки України.</p> <p>1. Поняття інформаційної безпеки, її природа, ознаки та особливості.</p> <p>2. Основні завдання інформаційної безпеки.</p> <p>3. Об'єктно-орієнтований підхід до інформаційної безпеки.</p> <p>4. Основні положення системи захисту інформації.</p> <p>5. Державна політика та система технічного захисту інформації в Україні.</p> <p>Література:</p> <p>1. Ярема О.Г., Ілюшик О.М. Система правових засовів забезпечення інформаційної безпеки. <i>Аналітично-порівняльне правознавство</i>. №4. (2022). С. 237-241.</p> <p>2. Інформаційне право : підручник / [Л.</p>	Опанувати основні поняття, завдання та особливості інформаційної безпеки України.	2/-	РН3 РН7 РН43 РН54

	<p>П. Коваленко, Б. В. Коваленко] ; за заг. ред. Л. П. Коваленко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Одеса : Гельветика, 2020. 285 с.</p> <p>3. Довгань О. Д. Забезпечення інформаційної безпеки в контексті глобалізації: теоретико-правові та організаційні аспекти : монографія. НАПрН України, НДПП, НАН України, Нац. б-ка ім. В.І. Вернадського. Київ, 2015. 388с.</p> <p>4. Мехед Д. Б. Аналіз загроз інформаційної безпеки в мережах стандарту IEEE 802.11 / Д. Б. Мехед, В. М. Базилевич, Ю. М. Ткач, Т. А. Петренко. Захист інформації . К.: НАУ, 2015. Т. 17, № 4. С. 274 - 278.</p> <p>5. Бурячок, В. Л. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / [В. Л. Бурячок, В. Б. Толубко, В. О. Хорошко, С. В. Толюпа]; за заг. ред. д-ра техн. наук, професора В. Б. Толубка. К.: ДУТ, 2015. 288 с.</p>			
2.	<p>Тема 2. Нормативно-правові акти які закріплюють основні положення інформаційної безпеки України.</p> <p>1. Основна спрямованість національного законодавства у сфері забезпечення захисту інформації.</p> <p>2. Проаналізувати ЗУ «Про національну безпеку України»;</p> <p>3. Розглянути Указ президента України «Стратегія національної безпеки України»;</p> <p>4. Розглянути Указ президента України «Доктрина інформаційної безпеки України»;</p> <p>5. Проаналізувати ЗУ «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»;</p> <p>6. Проаналізувати ЗУ «Про інформацію».</p> <p>Література:</p> <p>1. Про національну безпеку України: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text</p> <p>2. Про Стратегію національної безпеки України: Указ президента України №392/2020 https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037</p> <p>3. Інформаційна безпека держави: підручник / [В.М. Петрик. М.М. Присяжнюк., Д.С. Мельник та ін.]; в 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В.В. Остроухова - К.: ДНУ «Книжкова палата України». 2016. 264 с.</p> <p>4. Законодавчі основи забезпечення інформаційної безпеки України: наукова доповідь / за заг. ред. Пилипчука В.Г. Київ: НДПП НАПрН України, 2014. 60 с.</p> <p>5. Інформаційна безпека держави : підручник / за аг. ред.. В.В. Остроухова. Київ: ДНУ «Книжкова палата Україна», 2016. 264 с.</p> <p>6. Інформаційне право : підручник / [Л.</p>	Засвоїти основні джерела інформаційного права України.	4/2	RH3 RH7 RH43 RH54

	П. Коваленко, Б. В. Коваленко] ; за заг. ред. Л. П. Коваленко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Одеса : Гельветика, 2020. 285 с.			
3.	<p>Тема 3. Інформаційна безпека як об'єкт правовідносин.</p> <p>1. Сутність понять «суспільні відносини» та «правовідносини». Життєво важливі інтереси в інформаційній сфері.</p> <p>2. «Національні інтереси» - поняття та сутність. «Національні інтереси в інформаційній сфері» - поняття та сутність.</p> <p>3. Взаємозв'язок інформаційної безпеки з правовідносинами.</p> <p>4. Інформаційний суверенітет.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Єсімов С., Ковалів М., Скриньковський Р. Правові режими службової інформації в Україні (Legal Regimes of Official Information in Ukraine). <i>Traektoriâ Nauki = Path of Science</i>. 2018. Vol. 4. № 4. S. 7001-7012. 2. Капінус (Рудник) Л. І. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу людини та громадянина. <i>Підприємництво, господарство і право</i>. 2014. №1. С. 53–57. 3. Інформаційна безпека держави : підручник / за аг. ред.. В.В. Остроухова. Київ: ДНУ «Книжкова палата Україна», 2016. 264 с. 4. Інформаційна безпека держави: підручник / [В.М. Петрик. М.М. Присяжнюк., Д.С. Мельник та ін.]; в 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В.В. Остроухова - К.: ДНУ «Книжкова палата України». 2016. 264 с. 5. Про національну безпеку України: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text 6. Про Стратегію національної безпеки України: Указ президента України №392/2020 https://www.president.gov.ua/documents/3922020-0-35037 	Проаналізувати взаємозв'язок інформаційної безпеки з правовідносинами.	4/-	РН3 РН7 РН43 РН54
4	<p>Тема 4. Інформаційна та кібернетична безпека.</p> <p>1. Визначення поняття «інформаційна безпека». Сутність та визначення понять «кібернетика» та «кібернетичний».</p> <p>2. Кібернетика як об'єкт небезпеки. Визначення поняття «кібернетична безпека» (кібербезпека).</p> <p>3. Застосування термінів «інформаційна безпека» та «кібербезпека».</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ткачук Н.І. Інформаційні права і свободи людини і громадянина в Україні: визначення термінів, співвідношення понять. <i>Інформація і право</i>. 2018. № 2 (25). С. 17–30 2. Фурашев В.М. Законодавче забезпечення інформаційної безпеки України. <i>Інформація і право</i>. 2014. № 1(10). 	Розібратися у сутності та визначенні понять «кібернетика», «кібернетична безпека», «кібербезпека».	4/-	РН3 РН7 РН43 РН54

	<p>C. 59-67.</p> <p>3. 46. Фурашев В.М. Кіберпростір та інформаційний простір, кібербезпека та інформаційна безпека: сутність, визначення, відмінності. <i>Інформація і право</i>. 2012. № 2(5). С. 170-177.</p> <p>4. Бурячок, В. Л. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / [В. Л. Бурячок, В. Б. Толубко, В. О. Хорошко, С. В. Толюпа]; за заг. ред. д-ра техн. наук, професора В. Б. Толубка. К.: ДУТ, 2015. 288 с.</p> <p>5. Інформаційна безпека держави: підручник / [В.М. Петрик. М.М. Присяжнюк., Д.С. Мельник та ін.]; в 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В.В. Остроухова. К.: ДНУ «Книжкова палата України». 2016. 264 с.</p> <p>1. Кормич Б. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навчальний посібник / Борис Кормич. К.: Кондор, 2005. 382 с.</p>			
5.	<p>Тема 5. Правові проблеми інформаційної безпеки. Поняття та основні категорії міжнародного інформаційного права.</p> <p>1. Поняття «інформаційна безпека» та її основні характеристики.</p> <p>2. Інформаційна безпека особистості та держави.</p> <p>3. Структура забезпечення інформаційної безпеки.</p> <p>4. Принципи міжнародного інформаційного права.</p> <p>5. Основні напрямки співробітництва (взаємодії) держав-членів в інформаційному просторі.</p> <p>Література:</p> <p>1. Інформаційне право : підручник / [Л. П. Коваленко, Б. В. Коваленко] ; за заг. ред. Л. П. Коваленко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Одеса : Гельветика, 2020. 285 с.</p> <p>2. Каткова Т. Г. Інформаційне право. Практикум : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 108с.</p> <p>3. Кульчій О. О. Інформаційне право : навч.-метод. посіб. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2015. 193 с.</p> <p>4. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.</p> <p>5. Артеменко О. В., Улютіна О. А. Інформаційне право : навч. посіб. [Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України]. Київ : Прінтеко : НУБіП України, 2020. 101 с.</p>	Визначити основні проблеми інформаційної безпеки, та напрями співробітництва в міжнародному інформаційному просторі.	2/2	<p>РН3</p> <p>РН7</p> <p>РН16</p> <p>РН35</p> <p>РН43</p> <p>РН54</p>
6.	<p>Тема 6. Інформаційні права та обов'язки людини і громадянина, суспільства і держави.</p> <p>1. Норми Загальної декларації прав людини, що стосуються</p>	Розібрати основні норми права як національні так і міжнародні, щодо інформаційних	4/2	<p>РН3</p> <p>РН7</p> <p>РН43</p> <p>РН54</p>

	<p>інформаційних відносин.</p> <p>2. Норми Європейської конвенції з прав людини і основоположних свобод, що стосуються інформаційних відносин.</p> <p>3. Норми Конституції України, що визначають правовий статус людини і громадянина у сфері інформаційних прав.</p> <p>Література:</p> <p>1. Каткова Т. Г. Інформаційне право. Практикум : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 108с.</p> <p>2. Кульчій О. О. Інформаційне право : навч.-метод. посіб. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2015. 193 с.</p> <p>3. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.</p> <p>4. Артеменко О. В., Улютіна О. А. Інформаційне право : навч. посіб. [Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України]. Київ : Прінтеко : НУБіП України, 2020. 101 с.</p>	<p>відносин.</p>		
7.	<p>Тема 7. Режим доступу до інформації. Правове регулювання інформаційних відносин у сфері державної таємниці.</p> <p>1. Види інформації з обмеженим доступом.</p> <p>2. Правовий режим доступу до публічної інформації.</p> <p>3. Допуск та доступ до державної таємниці.</p> <p>4. Відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю.</p> <p>5. Інформаційна система управління.</p> <p>Література:</p> <p>1. Інформаційне право : підручник / [Л. П. Коваленко, Б. В. Коваленко] ; за заг. ред. Л. П. Коваленко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Одеса : Гельветика, 2020. 285 с.</p> <p>2. Каткова Т. Г. Інформаційне право. Практикум : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 108с.</p> <p>3. Кульчій О. О. Інформаційне право : навч.-метод. посіб. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2015. 193 с.</p> <p>4. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.</p> <p>5. Артеменко О. В., Улютіна О. А. Інформаційне право : навч. посіб. [Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України]. Київ : Прінтеко : НУБіП України, 2020. 101 с.</p>	<p>Опанувати поняття «державна таємниця» та правове регулювання інформаційної системи управління.</p>	2/2	<p>РН3 РН7 РН43 РН54</p>
8.	<p>Тема 8. Правове регулювання інформаційних відносин в сфері інтелектуальної власності. Правове регулювання обігу інформації в</p>	<p>Засвоїти основні положення правового регулювання інформаційних відносин</p>	4/-	<p>РН3 РН7 РН16 РН35</p>

	<p>Інтернет-мережі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Джерела інституту інтелектуальної власності. 2. Особливості регулювання інформаційних відносин інститутом авторського права. 3. Регулювання інформаційних відносин у сфері інтелектуальної власності в Україні. 4. Інформаційні послуги, що надають за допомогою Інтернет. 5. Пошук необхідної інформації в мережі Інтернет. <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інформаційне право : підручник / [Л. П. Коваленко, Б. В. Коваленко] ; за заг. ред. Л. П. Коваленко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Одеса : Гельветика, 2020. 285 с. 2. Каткова Т. Г. Інформаційне право. Практикум : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 108с. 3. Кульчій О. О. Інформаційне право : навч.-метод. посіб. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2015. 193 с. 4. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с. 5. Артеменко О. В., Улютіна О. А. Інформаційне право : навч. посіб. [Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України]. Київ : Принтеко : НУБіП України, 2020. 101 с. 	<p>в сфері інтелектуальної власності та обігу інформації в мережі – Інтернет.</p>		<p>RH43 RH54</p>
<p>9</p>	<p>Тема 9. Адміністративно-правовий зміст національної системи кібербезпеки як складової системи національної безпеки України.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні напрямки формування державної інформаційної безпеки. 2. Україна в контексті кіберполітики на ранньому етапі. 3. Глобальна мережа в контексті революційних подій в Україні. 4. Російсько-українська кібервійна. 5. Сьогодення та майбутнє України в контексті кіберполітики. <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мехед Д. Б. Аналіз загроз інформаційної безпеки в мережах стандарту IEEE 802.11 / Д. Б. Мехед, В. М. Базилевич, Ю. М. Ткач, Т. А. Петренко. Захист інформації . К.: НАУ, 2015. Т. 17, № 4. С. 274 - 278. 2. Бурячок, В. Л. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / [В. Л. Бурячок, В. Б. Толубко, В. О. Хорошко, С. В. Толюпа]; за заг. ред. д-ра техн. наук, професора В. Б. Толубка. К.: ДУТ, 2015. 288 с. 3. Інформаційна безпека держави : підручник / за аг. ред.. В.В. Остроухова. Київ: ДНУ «Книжкова палата Україна», 2016. 264 с. 4. Інформаційна безпека держави: 	<p>Визначити основні напрямки державної інформаційної безпеки в контексті сьогодення та майбутнє України.</p>	<p>2/-</p>	<p>RH3 RH7 RH16 RH35 RH43 RH54</p>

	<p>підручник / [В.М. Петрик. М.М. Присяжнюк., Д.С. Мельник та ін.]; в 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В.В. Остроухова - К.: ДНУ «Книжкова палата України». 2016. 264 с.</p> <p>5. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.</p> <p>6. Про національну безпеку України: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text</p>			
10	<p>Тема10. Види персональних даних у державі. Принципи захисту персональних даних у державі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація персональних даних. 2. Правовий захист персональних даних. 3. Основні принципи захисту персональних даних. 4. Обробка персональних даних. 5. Підходи до побудови національних правових систем захисту персональних даних. <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фурашев В.М. Законодавче забезпечення інформаційної безпеки України. Інформація і право. 2014. № 1(10). С. 59-67. 2. Інформаційна безпека держави : підручник / за аг. ред.. В.В. Остроухова. Київ: ДНУ «Книжкова палата Україна», 2016. 264 с. 3. Інформаційна безпека держави: підручник / [В.М. Петрик. М.М. Присяжнюк., Д.С. Мельник та ін.]; в 2 т. Т. 1. / за заг. ред. В.В. Остроухова - К.: ДНУ «Книжкова палата України». 2016. 264 с. 4. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с. 5. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 18.11.2021 р. № 1907-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20#Text 	Проаналізувати національну правову систему захисту персональних даних.	2/2	RH3 RH7 RH16 RH35 RH43 RH54
Разом			30	

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	10
2.	Підготовка до семінарських занять	40
3.	Виконання індивідуальних завдань (створення словника фахової термінології, написання реферату)	20
4.	Підготовка до екзамену	30

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота передбачає:

1. Скласти термінологічний словник часто вживаних професійних, термінів (50 складових).
2. Підготовка самостійної (індивідуальної) наукової роботи з аналітичним оглядом наукових публікацій за визначеною тематикою:

Теми рефератів

1. Поняття інформаційної безпеки держави, суспільства та особи
2. Небезпеки для інформаційної безпеки держави, суспільства та особи
3. Методи та засоби забезпечення інформаційної безпеки держави
4. Поняття та зміст інформаційного протиборства
5. Основи теорії інформаційної боротьби
6. Основи безпеки інформаційних ресурсів
7. Забезпечення безпеки інформації та інформаційних ресурсів
8. Правовий захист інформаційних систем
9. Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки України
10. Система та політика забезпечення інформаційної безпеки України
11. Інформаційна безпека України у сфері прав і свобод людини
12. Правова основа забезпечення технічного захисту інформації в Україні
13. Законодавчі методи захисту інформації
14. Роль та вплив ООН на забезпечення міжнародної інформаційної безпеки.
15. Інформаційна безпека як об'єкт правовідносин.
16. Поняття державного управління у сфері інформаційної діяльності
17. Захист авторських прав в Інтернет.
18. Інформаційне право: міжнародний досвід.
19. Забезпечення інформаційної безпеки в мережі Інтернет.
20. Роль міжнародного співробітництва у забезпеченні інформаційної безпеки.
21. Взаємозв'язок інформаційної безпеки з іншими видами національної безпеки, а також із міжнародною безпекою.
22. Захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.
23. Стан забезпечення інформаційної безпеки в Україні та характеристика основних загроз у цій сфері.

Мета наукової роботи з аналітичним оглядом наукових публікацій: напрацювання самостійних творчих навичок з підготовки письмової роботи, яка представляє собою загальний огляд (аналіз) наукових публікацій та розгорнуте і аргументоване викладення власного погляду студента, з можливістю критичного підходу до деяких наукових теоретичних підходів за визначеною темою наукового дослідження.

Вимоги до змісту самостійної (індивідуальної) наукової роботи:

Структура роботи складається: титульна сторінка, план, вступ, основна частина (розділи, пункти і підпункти), висновки, список використаних джерел, додатки.

Вимоги до оформлення реферату: обсяг тексту реферату має бути у межах 10-12 сторінок (1,5 міжрядковий інтервал, абзацний відступ 1,25 см, шрифт Times New Roman, розміром 14, поля наступних розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, нумерація зверху посередині).

Оцінювання: рівень аналізу наукових (нормативних) джерел, повнота розкриття теми, послідовність і правильність аргументації власних думок, якість оформлення та презентації, тощо.

8. Методи навчання

В процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: демонстрація матеріалу за допомоги мультимедіа засобів; практичні: індивідуальні науково-дослідні завдання. Крім того, важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності здобувачів вищої освіти.

Основними формами навчання є лекції, семінарські (практичні) заняття, самостійна робота студентів.

9. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, а також за результатами виконання здобувачем вищої освіти завдань для самостійної роботи (підготовка есе на задану тему).

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання після вивчення навчальної дисципліни у формі екзамену.

Питання до екзамену

1. Природа та сутність інформації. Визначення поняття «інформація» з точки зору інформаційної безпеки. Законодавче визначення поняття «інформація».
2. Основні властивості інформації з позиції інформаційної безпеки. Сутність та визначення понять «безпека інформації», «безпечність інформації» та «захист інформації».
3. Сутність та визначення поняття «інформаційна безпека». Об'єкти інформаційної небезпеки та їх ієрархія.
4. Спрямованість законодавче визначених обмежень прав людини та громадянина в інформаційній сфері.
5. Сутність прав людини та прав суспільства в інформаційній сфері.
6. Взаємозв'язок між забезпеченням прав і свобод людини, громадянина в інформаційній сфері та забезпеченням інформаційної безпеки.
7. Режим доступу до інформації, поняття та зміст.
8. Основні принципи правового регулювання обігу інформації.
9. Обмеження щодо розповсюдження інформації.
10. Поняття та правовий режим державної таємниці.
11. Порядок засекречування інформації.
12. Сутність та визначення поняття «кібербезпека».
13. Взаємозв'язок інформаційної безпеки та кібербезпеки. Ознаки коректності застосування термінів «інформаційна безпека» та «кібербезпека».
14. Сутність та законодавче визначення поняття «інформаційна діяльність». Основні види та напрями інформаційної діяльності.
15. Складові інформаційної діяльності. Сутність інформаційного виробництва. Основні елементи інформаційного виробництва.
16. Взаємозв'язок інформаційної діяльності та інформаційної безпеки.
17. Перспективи та напрями розвитку інформаційної діяльності в умовах науково-технічного прогресу в інформаційній сфері та її вплив на процеси забезпечення інформаційної безпеки.
18. Сутність поняття «національна безпека». Законодавчі акти в системі забезпечення національної безпеки.
19. Сутність поняття «міжнародна безпека». Міжнародні системи колективної безпеки та їх сутності.
20. Спрямованість трансформаційних процесів в системах міжнародної безпеки.
21. Роль та місце інформаційної безпеки у системі національної безпеки.
22. Роль та місце інформаційної безпеки в системах міжнародної безпеки.
23. Сутність понять «загроза» в інформаційній сфері та «інформаційна операція».

24. Доктринальні та стратегічні нормативно-правові акти України в сфері забезпечення інформаційної безпеки, які визначають сучасні реальні та потенційні загрози в інформаційній сфері.
25. Основні загрози міжнародній безпеці в сфері інформаційної безпеки.
26. Сутність процесів забезпечення безпеки глобальних інформаційних систем та мереж.
27. Сутність та визначення поняття «соціалізація» та «кіберсоціалізація». Витоки загроз для особистості в умовах кіберсоціалізації.
28. Принципи та механізми глобалізації інформаційного простору. Наслідки глобалізації інформаційного простору.
29. Сутність, цілі, завдання та можливості соціальних мереж . Наслідки функціонування та розширення соціальних мереж.
30. Чинники які визначають особливості та проблеми реалізації інформаційних правовідносин в мережі Інтернет.
31. Сутність та визначення поняття «кіберзлочин» та «кіберзлочинність».
32. Сутність, мотивація та визначення поняття «кібертероризм».
33. Спрямованість юридичної відповідальності за правопорушення в кіберпросторі в Україні.
34. Сутність, прояви та наслідки кібертероризму.
35. Законодавче визначені обмеження прав людини та громадянина в інформаційній сфері.
36. Основні положення Стратегії кібербезпеки України.
37. Основні положення Конституції України в частині забезпечення інформаційної безпеки.
38. Основні положення Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» в частині забезпечення інформаційної безпеки.
39. Основні положення Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» в частині забезпечення кібернетичної безпеки.
40. Сутність поняття «правове забезпечення». Складові процесу правового забезпечення та їх зміст. Об'єкти та суб'єкти складових системи правового забезпечення.
41. Сутність поняття «суверенітет». Види суверенітету. Сутність (принципи) інформаційного суверенітету. Законодавче визначення поняття «інформаційний суверенітет держави».
42. Життєво важливі інтереси людини та суспільства в інформаційній сфері. Національні інтереси в інформаційній сфері.
43. Правові обмеження щодо створення, поширення, збереження, обробки та знищення інформації.
44. Сутність поняття «інформаційний ресурс». Інформаційний ресурс як об'єкт інформаційної небезпеки.
45. Історія формування категорій національна безпека та національні інтереси.

Зразок екзаменаційного білету

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
Освітня програма	<u>«Кібербезпека»</u>
Спеціальність	125 Кібербезпека та захист інформації
Форма навчання	<u>денна</u> , заочна
Семестр	4
Навчальна дисципліна	Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Сутність та визначення поняття «інформаційна безпека». Об'єкти інформаційної небезпеки та їх ієрархія.
2. Роль та місце інформаційної безпеки у системі національної безпеки.
3. Основні положення Стратегії кібербезпеки України.

Затверджено на засіданні кафедри права
 Протокол № _ від « _ » _

2023 року

Завідувач кафедри
Екзаменатор

-
-

Вікторія ГРИГОР'ЄВА
Діана ШЕБАНЦ

10. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання
5	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно розв'язав усі завдання.
4	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно розв'язав більшість завдань.
3	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно розв'язав половину завдань.
2	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно розв'язав меншість завдань.
1	Здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно розв'язав окремі завдання.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на семінарському занятті

Бали за окремий вид навчальної діяльності	Критерії оцінювання
0	відсутність на занятті з поважної чи неповажної причини; - відмова від відповіді на запитання за змістом теми
1	фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; - відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
2	демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності.
3	демонстрація глибоких, міцних знань; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; - повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми.

Критерії оцінювання підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень
45-50	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання підсумкового контролю. Брав участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях.
35-44	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань підсумкового контролю.
25-34	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань підсумкового контролю.
15-24	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив меншість завдань підсумкового контролю
1-14	Здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі завдання підсумкового контролю.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Вид роботи	Кількість годин	Обсяг кредитів	Кількість балів
Змістовий модуль 1			
Тема 1	12	0,4	5
Тема 2	12	0,4	5
Тема 3	12	0,4	5
Змістовий модуль 2			
Тема 4	12	0,4	5
Тема 5	12	0,4	5
Тема 6	12	0,4	5
Тема 7	12	0,4	5
Тема 8	12	0,4	5
Тема 9	12	0,4	5
Тема 10	12	0,4	5

екзамен	30	1	50
Підсумок	150	5	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Ноутбук, мультимедіа-проектор, ОС Windows, пакет Microsoft Office, ресурси Moodle.

13. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 9 січня 2007р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
4. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України: Закон України від 23 лютого 2006 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 258.
5. Про інформаційні агентства: Закон України від 28 лютого 1995 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 13. – Ст. 83.
6. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 5 липня 1994 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 31. – Ст. 286.
7. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25 червня 1993 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 33. – Ст. 345.
8. Про друковані засоби масової інформації(пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.
9. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21 грудня 1993 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 43.
10. Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення в Україні: Закон України від 18 липня 1997 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 45. – Ст. 284.
11. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23 вересня 1997

- р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 299; 1998. – № 45. – Ст. 271.
12. Про державну підтримку засобів масової інформації та спеціальний захист журналістів: Закон України від 23 вересня 1997 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 50. – Ст. 302.
  13. Про державну таємницю: Закон України від 21 вересня 1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 49. – Ст. 428.
  14. Про національну програму інформатизації : Закон України від 01.12.2022 р. № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#n191>
  15. Загальна декларація прав людини, затверджена Генеральною Асамблеєю ООН від 10 грудня 1948 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/lawsshow/70397%D0>
  16. Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/lawsshow/995_004_card4#History
  17. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 18.11.2021 р. № 1907-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20#Text>
  18. Про національну безпеку України: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
  19. Про Стратегію національної безпеки України: Указ президента України №392/2020 <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

Допоміжна література

1. Арістова І. В., Баранов О. А., Дзьобань О. П. та ін.; Юридична відповідальність за правопорушення в інформаційній сфері та основи інформаційної деліктології: монографія / За заг. ред. К. І. Белякова. Київ: КВІЦ, 2019. 344 с.
2. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти / МВС України, Ун-т внут. справ - Х., 2010. -366с.
3. Артеменко О. В., Улютіна О. А. Інформаційне право : навч. посіб. [Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України]. Київ : Принтеко : НУБіП України, 2020. 101 с.
4. Законодавчі основи забезпечення інформаційної безпеки України: наукова доповідь / за заг. ред. Пилипчука В.Г. Київ: НДПП НАПрН України, 2014. 60 с.
5. Інформаційне право та інформаційне законодавство : наукове видання / Брижко В. М., Фурашев В. М. Харків : Право, 2021. 288 с.
6. Єсімов С. С. Використання інформаційних технологій як предмет адміністративно-правового регулювання. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2015. № 827. С. 24-29.
7. Єсімов С., Ковалів М., Скриньковський Р. Правові режими службової інформації в Україні (Legal Regimes of Official Information in Ukraine). Trajectoriâ Nauki = Path of Science. 2018. Vol. 4. № 4. S. 7001-7012.
8. Каткова Т. Г. Інформаційне право. Практикум : навч. посіб. Харків : Право, 2019. 108с.
9. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Кравчук С. М. Теоретичні засади правового регулювання систем штучного інтелекту щодо ідентифікації особи у контексті діяльності органів виконавчої влади. Соціально-правові студії. 2020. Випуск 2 (8). С. 8-15.
10. Кормич Б. А. Інформаційне право. Підручник. – Харків : БУРУН і К, 2011. –334 с.
11. Кульчій О. О. Інформаційне право : навч.-метод. посіб. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», 2015. 193 с.
12. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
13. Reinsel D. Gantz J. Rydningi J. The Digitization of the World From Edge to Core. IDC. November 2018. URL: <https://www.seagate.com/files/www-content/our-story/trends/files/idc-seagate-data-age-whitepaper.pdf>
14. Ткачук Н.І. Інформаційні права і свободи людини та громадянина як основа формування інформаційного суспільства. Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. Вип. 6. Т. 2. С. 147–151.
15. Ткачук Н.І. Інформаційні права і свободи людини і громадянина в Україні: визначення термінів, співвідношення понять. Інформація і право. 2018. № 2 (25). С. 17–30.

16. Проданюк Р. І. Інформаційна безпека в соціологічному контексті: до постановки проблеми. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2018. Т. 21. № 4. С. 84-90
17. Babik W. Ekologia informacji. Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014. 202 p.

Інформаційні ресурси

1. Ahmad, Tabrez. (2011). Information & Communication Technology Law. POL: Government Regulation (Topic). 10.2139/ssrn.1969493.
2. Marett, P. (2017). Information Law in Practice. London: Routledge, <https://doi.org/10.4324/9781315185187>.
3. James Boyle, Jennifer Jenkins (2016). Intellectual Property: Law & the Information Society – Cases and Materials. Duke Law School. <https://web.law.duke.edu/cspd/pdf/IPCasebook2016.pdf>.
4. www.rada.gov.ua
5. www.president.gov.ua

14. Політика навчальної дисципліни

Політика навчальної дисципліни

1. Академічна доброчесність здобувачів є важливою умовою для опанування результатів навчання за навчальною дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролю.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

МДУ виступає за дотримання принципів академічної доброчесності, тому обов'язково використовується сервіс з перевірки робіт здобувачів вищої освіти на плагіат – Unicheck, а також доступний безкоштовний сервіс, який здійснює перевірку на плагіат письмових робіт – EduBirdie <https://edubirdie.com/perevirka-na-plagiat> .

Порушенням академічної доброчесності, згідно із Законом України «Про освіту» (ст. 42 п. 4) вважається:

- **академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та / або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- **самоплагіат** – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- **фабрикація** – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- **фальсифікація** – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- **списування** – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- **обман** – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- **хабарництво** – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

- **необ'єктивне оцінювання** – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Наведений перелік не є остаточно вичерпним і не охоплює всіх діянь, що можуть містити ознаки порушення академічної доброчесності.

За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до наступної академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (поточний, підсумковий контроль, залік, іспит тощо);
- проведення додаткової перевірки всіх робіт авторства порушника;
- позбавлення наданих МДУ пільг з оплати навчання;
- оголошення догани із занесенням до особової справи порушника;
- відрахування з МДУ;
- інші, відповідно до вимог чинного законодавства та нормативних локальних актів МДУ.

Більш детально тут

Анкетування з академічної доброчесності:
<https://docs.google.com/forms/d/1VHzYkdFEGivtVl-dsENos1SCDRHfUpGia1YkIlgQK8j0/edit>

2. Здобувач має право на оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів згідно Положення про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в МДУ.

3. Участь в анкетуванні. Наприкінці навчального семестру здобувачам буде запропоновано заповнити анонімну анкету щодо якості викладання вивчених навчальних дисциплін.

Заповнення анкети є важливою для вдосконалення освітнього процесу та системи внутрішнього забезпечення якості освіти МДУ та дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати вашу думку стосовно покращення змісту навчальних дисциплін.

4. Неформальна освіта. Це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Здобувач вищої освіти, який виявив бажання щодо визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, звертається із відповідною заявою про визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, в цілому для навчальної дисципліни /змістового модулю /практичних завдань з навчальної дисципліни/ завдань з практики тощо для здобувачів вищої освіти, до деканату факультету, на якому викладається навчальна дисципліна. Процедура зарахування здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті МДУ.

